

STANDARDY BHP

17.1 Wypadki i zdarzenia potencjalnie wypadkowe

Standard zawiera minimum wymagań, jakie należy spełnić dla zapewnienia skutecznego, jednolitego i zgodnego z wymaganiami prawnymi sposobu postępowania w sytuacji zaistnienia wypadków i innych zdarzeń. Są to wszystkie incydenty niebezpieczne dla zdrowia i życia pracowników lub dla środowiska naturalnego oraz zdarzenia kolejowe. Wymagania zawarte w standardzie są podstawą do ustalenia przyczyn i wdrożenia działań korygujących i zapobiegawczych.

UWAGA

Wszystkie zdarzenia, które mają cechy wypadku lub zdarzenia potencjalnie wypadkowego, podlegają postępowaniu zgodnie z procedurą przyjętą w jednostce **Porozumienia dla Bezpieczeństwa w Budownictwie (1)**.

A. WSTĘP

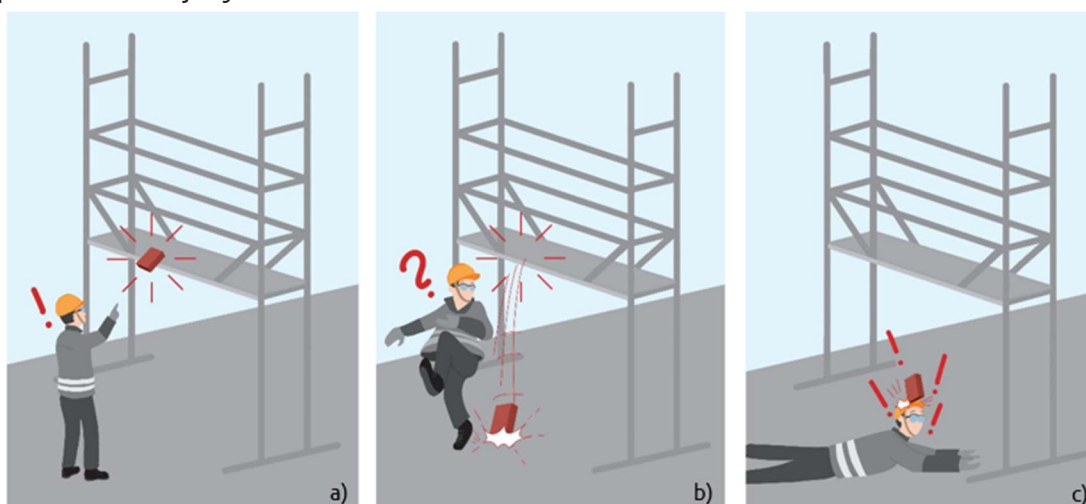
- Wypadek przy pracy** to zdarzenie nagłe, wywołane przyczyną zewnętrzną, które spowodowało uraz lub śmierć pracownika i nastąpiło w związku z pracą:
 - podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika zwykłych czynności lub poleceń przełożonych,
 - podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika czynności na rzecz pracodawcy, nawet bez polecenia służbowego,
 - w czasie pozostawania pracownika w dyspozycji pracodawcy, w drodze między siedzibą pracodawcy a miejscem wykonywania pracy,
 - podczas odbywania szkolenia, stażu, przygotowania zawodowego dorosłych lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy przez osobę pobierającą stypendium,
 - w czasie wykonywania pracy na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub umowy o świadczenie usług.
- Wypadek ciężki** – wypadek, w wyniku którego nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała (utrata wzorku, słuchu, mowy, zdolności rozrodczej lub inne uszkodzenie ciała albo rozstrój zdrowia naruszający podstawowe funkcje organizmu, choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, całkowita lub częściowa niezdolność do pracy w zawodzie albo trwałe, istotne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała).
- Wypadek śmiertelny** to taki, w wyniku którego nastąpiła śmierć poszkodowanego w okresie nie przekraczającym 6 miesięcy od dnia wypadku.
- Wypadek zbiorowy** – taki, któremu w wyniku tego samego zdarzenia uległy co najmniej dwie osoby.
- Wypadek zrównany z wypadkiem przy pracy** – wypadek, któremu pracownik uległ:
 - w czasie trwania podróży służbowej w okolicznościach innych niż określone w definicji wypadku przy pracy (nie dotyczy wypadku spowodowanego postępowaniem pracownika, które nie pozostawało w związku z wykonywaniem powierzonych mu zadań),
 - podczas szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony (zgodnie z Ustawą o powszechnym obowiązku obrony RP),
 - przy wykonywaniu zadań zleconych przez działające u pracodawcy organizacje związkowe.

6. **Wypadek w drodze do pracy lub z pracy** – zdarzenie nagłe, wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło w drodze:

- z domu do pracy lub z pracy do domu,
- do lub z miejsca innego zatrudnienia lub innej działalności stanowiącej tytuł ubezpieczenia rentowego,
- do lub z miejsca zwykłego wykonywania funkcji lub zadań zawodowych czy społecznych,
- do lub z miejsca, w którym pracownicy zwykle spożywają posiłki,
- do lub z miejsca odbywania nauki

jeżeli była to najkrótsza droga i dodatkowo nie została przerwana. Są jednak sytuacje, w których mimo przerwania drogi uznaje się taką kwalifikację wypadku. Pierwszą z nich jest fakt, że przerwa była życiowo uzasadniona i jej czas nie przekraczał granic potrzeby. Drugim wyjątkiem jest sytuacja, w której wybór innej niż najkrótsza drogi był spowodowany dogodniejszą komunikacją.

7. **Zdarzenie potencjalnie wypadkowe (ZPW)** to niepożądane zdarzenie związane z wykonywaną pracą, podczas którego nie doszło do urazów czy pogorszenia stanu zdrowia, ale zaistniało duże prawdopodobieństwo wystąpienia takich skutków. Różnicę zdarzeniem potencjalnie wypadkowym (ZPW), a wypadkiem ilustruje rys. 1.

Rysunek 1 Obserwacja – niebezpieczna sytuacja (a), zdarzenie potencjalnie wypadkowe – ZPW (b), wypadek (c)

8. **Zdarzenie z potencjałem śmiertelnym** poważne zdarzenie, które skutkowało lub mogło skutkować obrażeniami, które mogłyby doprowadzić do śmierci w przypadku nieznaczącej różnicy czasu lub różnicy w lokalizacji wystąpienia zdarzenia.

9. **Incydent środowiskowy** to niekontrolowane zdarzenie na terenie budowy lub w bezpośrednim związku z jej realizacją, które powoduje lub może spowodować negatywne zmiany w środowisku przyrodniczym.

10. **Incydent o potencjale medialnym** – każdy incydent, który może wzbudzić niepożądane zainteresowanie mediów i wpłynąć negatywnie na wizerunek **Porozumienia dla Bezpieczeństwa w Budownictwie (1)** lub któregośkolwiek z sygnatariuszy, ich władz lub pracowników.

11. **Zdarzenie kolejowe** – tym mianem określa się każdą niepożądaną sytuację, do której doszło w systemie transportu kolejowego lub w jego otoczeniu. W efekcie dochodzi do zakłóceń przewozów, co stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu kolejowego, powoduje opóźnienia pociągów lub zakłócenie prac manewrowych. Do zdarzeń kolejowych zalicza się:

- wypadek: kolizja, wykolejenie, zdarzenie na przejeździe, zdarzenie z udziałem ludzi spowodowane przez pojazd kolejowy będący w ruchu, pożar pojazdu kolejowego,
- poważny wypadek to:
 - każdy wypadek spowodowany kolizją, wykolejeniem lub innym zdarzeniem, które wpływa na regulacje bezpieczeństwa kolei lub na zarządzanie bezpieczeństwem, w wyniku którego śmierć poniosła co najmniej jedna osoba lub co najmniej pięć osób zostało ciężko rannych;
 - każdy wypadek, w którym doszło do znacznego zniszczenia pojazdu kolejowego, infrastruktury kolejowej lub środowiska, a straty te mogą zostać natychmiast oszacowane przez właściwą komisję na co najmniej 2 miliony euro,

- znaczący wypadek to:
 - wypadek z udziałem co najmniej jednego pojazdu kolejowego będącego w ruchu, w wyniku którego przynajmniej jedna osoba poniosła śmierć lub została ciężko ranna;
 - wypadek, w wyniku którego powstały znaczne szkody w taborze, torach kolejowych, instalacjach lub środowisku (szkoda wyceniona na co najmniej 150 tysięcy euro);
 - wypadek powodujący znaczne zakłócenie ruchu (wstrzymanie ruchu kolejowego na głównej linii kolejowej przez co najmniej 6 godzin),
- incydent – każde zdarzenie inne niż wypadek lub poważny wypadek, związane z ruchem kolejowym i mające wpływ na jego bezpieczeństwo.

B. WYPADKI PRZY PRACY ORAZ WYPADKI ZRÓWNANE Z WYPADKIEM PRZY PRACY

1. Każdy pracownik, który jest uczestnikiem lub świadkiem wypadku, jest zobowiązany:
 - przerwać pracę,
 - ostrzec osoby znajdujące się w rejonie zagrożenia o niebezpieczeństwie,
 - w miarę potrzeby, możliwości i umiejętności udzielić poszkodowanym pomocy,
 - stosować się do poleceń osób wyznaczonych i przeszkolonych do udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej oraz ewakuacji z miejsca zagrożenia,
 - w miarę potrzeby zawiadomić służby ratunkowe i stosować się do poleceń kierujących akcją ratunkową,
 - zawiadomić kierownictwo budowy o wypadku, jego skutkach oraz podjętych działaniach.

Zabezpieczenie miejsca wypadku

2. Osoba sprawująca **bezpośredni nadzór (9)** nad poszkodowanym pracownikiem lub w obszarze, na którym doszło do wypadku, jest zobowiązana zapewnić zabezpieczenie miejsca zdarzenia:
 - uniemożliwić dostęp osób postronnych,
 - dopilnować, aby bez potrzeby wynikającej z działań ratowniczych nikt nie zmieniał położenia maszyn, urządzeń technicznych oraz innych przedmiotów, które doprowadziły do zdarzenia lub pozwalają odtworzyć jego przebieg,
 - umożliwić dokonanie oględzin miejsca zdarzenia przez zespół powypadkowy lub organa zewnętrzne (w sytuacji wypadków ciężkich, śmiertelnych lub zbiorowych),
 - jeśli w trakcie wypadku dojdzie do awarii środowiskowej, należy postępować zgodnie z wytycznymi opisanymi w **Standardzie 17.4 Awarie i katastrofy**.
3. Do czasu wydania dyspozycji i zapewnienia odpowiednich środków organizacyjnych i technicznych przez kierownictwo budowy, działania zabezpieczające miejsce zdarzenia może prowadzić inna osoba sprawująca **bezpośredni nadzór (9)**, która była świadkiem zdarzenia.
4. Osoba sprawująca **bezpośredni nadzór (9)** nad poszkodowanym pracownikiem lub w obszarze, na którym doszło do wypadku, ma obowiązek niezwłocznie poinformować kierownictwo budowy o wypadku, jego skutkach oraz podjętych działaniach.
5. Uruchamianie maszyn i urządzeń, których praca w związku z wypadkiem została wstrzymana oraz dokonywanie zmian położenia innych przedmiotów, które doprowadziły do wypadku lub które mogą pozwolić odtworzyć jego przebieg lub okoliczności, jest kategorycznie zabronione (wyjątkiem są potrzeby wynikające z działań ratowniczych). Zakaz dokonywania zmian w miejscu wypadku obowiązuje do czasu uzyskania zgody:
 - prokuratora oraz właściwego inspektora Państwowej Inspekcji Pracy (wypadek ciężki, zbiorowy i śmiertelny),
 - zespołu powypadkowego (pozostałe wypadki).
6. Dokonywanie zmian na miejscu wypadku bez uzyskania wymaganej zgody jest dopuszczalne wyłącznie wtedy, gdy zachodzi konieczność ratowania osób lub mienia albo zapobieżenia niebezpieczeństwu dla innych osób.

7. Zarówno utrzymanie zabezpieczenia miejsca wypadku, jak i kontynuacja pracy na stanowisku, na którym doszło do wypadku, wymagają komunikacji i współpracy wielu stron:
 - kierownictwa budowy,
 - pracodawcy/ **organizatora pracy (8)**,
 - zespołu powypadkowego,
 - przedstawicieli właściwych służb (społeczny inspektor pracy, inspektor pracy PIP, prokurator, inspektor Urzędu Dozoru Technicznego, właściwy organ nadzoru górniczego, Komisja Kolejowa).
8. Jeśli zachodzi podejrzenie, że wypadek ma związek z przestępstwem, zabezpieczenia miejsca wypadku i dowodów rzeczowych może dokonać prokurator lub funkcjonariusz Policji.

Zgłoszenie wypadku

9. Każdy pracownik, który uległ wypadkowi, był jego uczestnikiem, świadkiem lub dowiedział się o wypadku, ma obowiązek niezwłocznie i osobiście poinformować o tym swojego **bezpośredniego przełożonego (9)**.
10. **Bezpośredni przełożony (9)** ma obowiązek niezwłocznie zawiadomić o wypadku kierownictwo budowy.
11. Informacja o wypadku musi zostać niezwłocznie przekazana pracodawcy/ **organizatorowi pracy (8)**, w sposób ustalony u danego pracodawcy.
12. W razie wypadku śmiertelnego, ciężkiego lub zbiorowego pracodawca/ **organizator pracy (8)** ma obowiązek niezwłocznie zawiadomić Państwową Inspekcję Pracy oraz Prokuraturę (telefonicznie i formalnie, za potwierdzeniem odbioru).
13. Jeśli do wypadku doszło podczas wykonywania prac i robót na obszarze kolejowym, należy o tym niezwłocznie poinformować zarządcę infrastruktury, zgodnie z ustalonymi przez niego zasadami.
14. Jeśli do wypadku doszło podczas wykonywania prac i robót na terenie zakładu górniczego, należy niezwłocznie powiadomić osobę z kierownictwa lub dozoru ruchu, która znajduje się najbliżej zdarzenia.
15. W razie wypadku, do którego doszło podczas wykonywania prac i robót na terenie czynnego zakładu lub w granicy obszaru obsługiwanej przez gestora sieci (elektroenergetycznej, gazowej, ciepłowniczej itp.) wymagane jest niezwłoczne powiadomienie gestora terenu lub sieci, zgodnie z ustalonymi przez niego zasadami.

Ustalanie przyczyn i okoliczności wypadku oraz dokumentowanie

16. Przyczyny i okoliczności wypadku ustala zespół powypadkowy powołany przez pracodawcę/ **organizatora pracy (8)**. W skład tego zespołu wchodzi: pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz społeczny inspektor pracy. Jeśli u pracodawcy nie działa społeczna inspekcja pracy, do zespołu może dołączyć przedstawiciel pracowników, który ma aktualne zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy.
17. Zespół powypadkowy ma zagwarantowane prawem:
 - dostęp do miejsca wypadku, maszyn i urządzeń technicznych i urządzeń ochronnych,
 - dostęp do niezbędnej dokumentacji,
 - możliwość zebrania informacji od poszkodowanego i świadków wypadku,
 - możliwość zasięgnięcia opinii lekarza, a w razie potrzeby opinii innych specjalistów (w zakresie niezbędnym do oceny rodzaju i skutków wypadku),
 - możliwość zbierania innych dowodów oraz wykonywania niezbędnych zdjęć i szkiców w miejscu wypadku.
18. Zespół powypadkowy ustala okoliczności i przyczyny wypadku, dokonuje kwalifikacji prawnej, określa wnioski i zalecenia korygujące i profilaktyczne z uwzględnieniem:
 - wyników oględzin miejsca zdarzenia, stanu technicznego maszyn i urządzeń technicznych, stanu urządzeń ochronnych oraz analizy warunków wykonywania pracy oraz innych okoliczności, które mogły mieć wpływ na przebieg zdarzenia,
 - analizy szkicu lub fotografii miejsca zdarzenia,
 - wyjaśnień poszkodowanego oraz informacji od świadków zdarzenia,
 - opinii lekarza, a w razie potrzeby specjalistów w zakresie niezbędnym do oceny rodzaju, przyczyn i skutków zdarzenia,

- zebranych przez organy prowadzące śledztwo lub w pozyskanych w wyniku dochodzenia materiałów (jeżeli zostaną udostępnione),
 - ustalonego przebiegu, okoliczności i przyczyn zdarzenia.
19. Każdy pracownik ma obowiązek współpracować z zespołem powypadkowym, tj. udzielać niezbędnych informacji na temat okoliczności i przyczyn wypadku.
20. Tryb ustaleń, obowiązujące terminy oraz wzór protokołu powypadkowego określają przepisy szczegółowe.
21. Pracodawca/ **organizator pracy (8)** ma obowiązek umożliwić przedstawicielowi jednostki **Porozumienia dla Bezpieczeństwa w Budownictwie (1)** obecność podczas postępowania powypadkowego, a także udostępnić mu dokumentację powypadkową.
22. Zaleca się stosowanie metod analizy pozwalających na ustalenie źródłowych przyczyn zdarzenia, np. metody RCA (Root Cause Analysis), dla których ustala się działania naprawcze i profilaktyczne prowadzące do wykluczenia lub zmniejszenia prawdopodobieństwa powtórzenia się wypadku.

Realizacja działań korygujących i profilaktycznych

23. Po ustaleniu przyczyn wypadku należy niezwłocznie podjąć działania korygujące nieprawidłowości i wdrożyć działania profilaktyczne.
24. Po ustaleniu okoliczności i przyczyn wypadku:
- kierownictwo budowy jest zobowiązane do dokonania przeglądu rozwiązań technicznych i organizacyjnych, zawartych w **Planie BIOZ (2)** i w razie potrzeby zaktualizować wymagania; takie działanie pozwoli zminimalizować ryzyko ponownego wypadku,
 - pracodawca/ **organizator pracy (8)** jest zobowiązany do przeglądu zasad przyjętych w instrukcjach bezpiecznej pracy - w **IBWR (22)** oraz w **ocenie ryzyka zawodowego (13)** dla stanowiska, na którym doszło do wypadku i w razie potrzeby zaktualizować wymagania. Należy zwrócić szczególną uwagę na rozwiązania techniczne i organizacyjne; takie działanie pozwoli zminimalizować ryzyko ponownego wypadku.
25. Pracownicy odpowiedzialni za wykonanie zaleceń korygujących i profilaktycznych są zobowiązani do realizacji tych zaleceń w określony sposób oraz we wskazanych terminach.

C. ZDARZENIA POTENCJALNIE WYPADKOWE (ZPW)

Zgłoszenie ZPW

1. Każdy pracownik, który jest uczestnikiem lub świadkiem ZPW, ma obowiązek:
- przerwać pracę,
 - ostrzec osoby znajdujące się w rejonie zagrożenia o niebezpieczeństwie,
 - w miarę potrzeby, możliwości, umiejętności i posiadanych kompetencji usunąć zagrożenie lub zabezpieczyć miejsce zdarzenia; jeśli pracownik nie ma możliwości zabezpieczenia miejsca w sposób bezpieczny dla niego i innych pracowników, powinien niezwłocznie zgłosić zdarzenie osobie sprawującej **bezpośredni nadzór (9)**.

Zabezpieczenie miejsca zdarzenia

2. Osoba sprawująca **bezpośredni nadzór (9)** nad zgłaszającym pracownikiem lub w obszarze, na którym doszło do zdarzenia, ma obowiązek zapewnić zabezpieczenie miejsca zdarzenia w sposób, który:
- uniemożliwi dostęp osób postronnych, które nie powinny znajdować się w miejscu zagrożenia,
 - umożliwi dokonanie oględzin miejsca zagrożenia lub zdarzenia przez osobę wyznaczoną przez kierownictwo budowy.
3. Do czasu wydania dyspozycji i zapewnienia odpowiednich środków organizacyjnych i technicznych przez kierownictwo budowy, zabezpieczeniem miejsca zdarzenia może się zająć osoba sprawująca **bezpośredni nadzór (9)**, która była świadkiem zdarzenia.
4. Zgodę na kontynuację prac na stanowisku, gdzie odnotowano zdarzenie potencjalnie wypadkowe, wydaje kierownictwo budowy.

Ustalanie przyczyn i okoliczności ZPW oraz dokumentowanie

5. Przyczyny i okoliczności ZPW ustala zespół wyznaczony przez kierownictwo budowy.
6. Zespół ustalający przyczyny i okoliczności ZPW ma zagwarantowane:
 - dostęp do miejsca zdarzenia, maszyn i urządzeń technicznych i ochronnych,
 - dostęp do niezbędnej dokumentacji,
 - możliwość zebrania informacji od uczestników lub świadków zdarzenia,
 - możliwość zasięgnięcia opinii specjalistów (w zakresie niezbędnym do oceny rodzaju zdarzenia),
 - możliwość zbierania innych dowodów oraz wykonywania w miejscu zdarzenia niezbędnych zdjęć i szkiców.
7. Zespół ustalający przyczyny i okoliczności ZPW określa wnioski i zalecenia korygujące i profilaktyczne z uwzględnieniem:
 - wyników oględzin miejsca zdarzenia, stanu technicznego maszyn i urządzeń technicznych i ochronnych oraz analizy warunków wykonywania pracy i innych okoliczności, które mogły mieć wpływ na przebieg zdarzenia,
 - analizy szkicu lub fotografii miejsca zdarzenia,
 - informacji uczestników lub świadków zdarzenia,
 - opinii specjalistów w zakresie niezbędnym do oceny rodzaju, przyczyn i potencjalnych skutków zdarzenia,
 - ustalonego przebiegu, okoliczności i przyczyn zdarzenia.
8. Każdy pracownik ma obowiązek współpracować z zespołem badającym przyczyny i okoliczności zdarzenia, tj. udzielać niezbędnych informacji w tym zakresie.
9. Tryb ustaleń, obowiązujące terminy, metodykę badania oraz wzór dokumentacji określają zasady obowiązujące na budowie.
10. Zaleca się stosowanie metod analizy pozwalających na ustalenie źródłowych przyczyn zdarzenia, np. metody RCA (Root Cause Analysis), dla których ustala się działania naprawcze i profilaktyczne prowadzące do wykluczenia lub zmniejszenia prawdopodobieństwa powtórzenia się zdarzenia potencjalnie wypadkowego.

D. WYPADKI W DRODZE DO PRACY I Z PRACY

Zgłoszenie wypadku w drodze

1. Każdy pracownik, który uległ wypadkowi w drodze do pracy lub z pracy, ma obowiązek niezwłocznie zawiadomić pracodawcę/ **organizatora pracy (8)**.
2. Informacja o wypadku musi zostać niezwłocznie przekazana pracodawcy/ **organizatorowi pracy (8)** w sposób obowiązujący u danego pracodawcy.

Ustalanie okoliczności wypadku w drodze oraz dokumentowanie

3. Po otrzymaniu zgłoszenia pracownika o wypadku w drodze do pracy lub z pracy pracodawca/ **organizator pracy (8)** ustala jego okoliczności i sporządza kartę wypadkową.
4. Tryb ustaleń, obowiązujące terminy oraz wzór karty określają przepisy szczegółowe.
5. Uznanie zdarzenia za wypadek w drodze do pracy lub z pracy następuje na podstawie:
 - oświadczenia poszkodowanego, członka jego rodziny lub świadków w sprawie czasu, miejsca i okoliczności zdarzenia,
 - informacji i dowodów pochodzących od podmiotów badających okoliczności i przyczyny zdarzenia lub udzielających poszkodowanemu pierwszej pomocy,
 - ustaleń sporządzającego kartę ze strony pracodawcy.